ఆరటి సంగ్రహము

S/no 763

acc no. 6904

శ్రీమద్వస్వంభట్టునిచే

న్యాయశాస్త్రార్థిబాలురకు సుఖప్రవేశకంబగునట్లు

రచియింపంబడిన

తర్కసంగ్రహము

శ్రీపరవస్తు వేఙ్కటరఙ్గాచార్యులయ్యవారలుంగారిచే

తంబరిష్కరింపంబడి

స్వీయమయిన

యాగ్షముద్రాశాలయందచ్చుగూర్పించి

౧౮౭౮ సం॥ జూన్ నెల ౧౦ తేదిని ప్రకటింపంబడి

డియెను

ప్రిన్టర్ అ॥ వ॥ వరదాచార్యులు

ఞ్చనమ్।

౧౩౦. శరీరసన్నికృష్టదేశసంయోగహేతుః ప్రసారణమ్॥

౧౩౧. అన్యత్సర్వం గమనమ్॥

౧౩౨. నిత్యమనేకానుగతం సామాన్యమ్॥

౧౩౩ నిత్యద్రవ్యవృత్తయో విశేషాస్త్వనన్తా ఏవ

౧౩౪. నిత్యసమ్బన్ధస్సమవాయః, అయుతసిద్ధవృత్తిః

౧౩౫. యయోర్ద్వయోర్మధ్యే ఏకమపరాశ్రితమేవావతిష్ఠతే తావయుతసిద్ధౌ। అవయవావయవినౌ గుణగుణినౌ క్రియాక్రియావన్తౌ జాతివ్యక్తీ విశేషనిత్యద్రవ్యే చేతి।

౧౩౬. అనాదిస్సాన్తః ప్రాగభావః ఉత్పత్తేః పూర్వం కార్యస్య।

౧౩౭. సాదిరనన్తః ప్రధ్వంసః। ఉత్పత్త్యనన్తరం కార్యస్య

౧-౨౦. కపిత్థకరకజనాద్యోత్థకమ్।

౧-౨౧. బుద్ధ్యాదయోష్టావాత్మమాత్రవిశేషగుణాః
బుద్ధీచ్ఛాప్రయత్నా నిత్యానిత్యాశ్చ నిత్యా ఈశ్వ
రస్య। అనిత్యా జీవస్య॥

౧-౨౨. సంస్కారస్త్రివిధః వేగో భావనా స్థితిస్థాపక
శ్చేతి

౧-౨౩ వేగః పృథివ్యప్తేజోవాయుమనోవృత్తిః

౧-౨౪. అనుభవజన్యా స్మృతిహేతుర్భావనా। ఆ
త్మమాత్రవృత్తిః

౧-౨౫. అన్యథాకృతస్య పునస్తదవస్థా
పాదకః స్థితిస్థాపకః। కటాదిపృథ్వీవృత్తిః।

౧-౨౬. చలనాత్మకం కర్మ।

౧-౨౭. ఊర్ధ్వదేశసంయోగహేతురుత్క్షేపణమ్

౧-౨౮. అధోదేశసంయోగహేతురపక్షేపణమ్

౧-౨౯. శరీరసన్నికృష్టదేశసంయోగహేతురాకు

౧౧౦. ఏకస్మిన్ ధర్మిణి విరుద్ధనానాధర్మవైశిష్ట్యావగాహి జ్ఞానం సంశయః। యథా స్థాణుర్వా పురుషో వేతి॥

౧౧౧. మిథ్యాజ్ఞానం విపర్యయః। యథా శుక్తావిదం రజతమితి

౧౧౨. వ్యాప్యారోపేణ వ్యాపకారోపస్తర్కః॥ యథా యది వహ్నిర్న స్యాత్తర్హి ధూమోఽపి న స్యాదితి॥

౧౧౩. స్మృతిరపి ద్వివిధా। యథార్థా అయథార్థా చేతి ప్రమాజన్యా యథార్థా। అప్రమాజన్యా అయథార్థా

౧౧౪. సర్వేషామనుకూలతయా వేదనీయం సుఖమ్॥

౧౧౫. ప్రతికూలతయా వేదనీయం దుఃఖమ్।

౧౧౬. ఇచ్ఛా కామః।

౧౧౭. క్రోధో ద్వేషః।

౧౧౮. కృతిః ప్రయత్నః।

౧౧౯. విహితకర్మజన్యో ధర్మః।

భావకత్వమాకాఙ్క్షా

౧౦౪. అర్థాబాధో యోగ్యతా॥

౧౦౫. పదానామవిలమ్బేనోచ్చారణం సన్నిధిః॥

౧౦౬. ఆకాఙ్క్షాదిరహితం వాక్యమప్రమాణమ్। యథా గౌరశ్వః పురుషో హస్తీతి నప్రమాణమ్। ఆకాఙ్క్షావిరహాత్ అగ్నినా సిఞ్చేదితి న ప్రమాణమ్॥ యోగ్యతావిరహాత్ ప్రహరే ప్రహరే అసహోచ్చారితాని గామానయేత్యాదీని న ప్రమాణం॥ సన్నిధ్యభావాత్॥

౧౦౭. వాక్యం ద్వివిధమ్ లౌకికం వైదికఞ్చేతి। వైదికమీశ్వరోక్తత్వాత్సర్వమేవ ప్రమాణమ్। లౌకికన్తు ఆప్తోక్తం ప్రమాణమ్। అనాప్తోక్తమప్రమాణమ్।

౧౦౮. వాక్యార్థజ్ఞానం శాబ్దజ్ఞానం। తత్కరణం శబ్దః॥

౧౦౯. అయథార్థానుభవస్త్రివిధః॥ సంశయవిపర్యయతర్కభేదాత్॥

౯౫. సంజ్ఞాసంజ్ఞిసంబంధజ్ఞానముపమితిః।

౯౬. తథాహి కశ్చిద్గవయశబ్దార్థమజానానః కు
తశ్చిదారణ్యకపురుషాద్గోసదృశో గవయ ఇతి శ్రుత్వా
వనం గతో వాక్యార్థం స్మరన్ గోసదృశం పిండం పశ్య
తి అనంతరమసౌ గవయపదవాచ్య ఇత్యుపమితిరు
త్పద్యతే

౯౭. ఆప్తవాక్యం శబ్దః।

౯౮. ఆప్తస్తు యథార్థవక్తా।

౯౯. వాక్యంపదసమూహః। యథా గామానయేతి॥

౧౦౦. శక్తంపదం॥

౧౦౧. అస్మాత్పదాదయమర్థో బోద్ధవ్య ఇతీశ్వరస
ంకేతః శక్తిః।

౧౦౨. ఆకాంక్షా యోగ్యతా సన్నిధిశ్చ వాక్యార్థజ్ఞాన
హేతుః

౧౦౩. పదస్య పదాంతరవ్యతిరేకప్రయుక్తాన్వయానను

౭౦ సోపాధికో వ్యాప్యత్వాసిద్ధః

౭౧. సాధ్యవ్యాపకత్వేసతి సాధనావ్యాపకత్వ
ముపాధిత్వమ్ సాధ్యసమానాధికరణాత్యన్తాభావా
ప్రతియోగిత్వం సాధ్యవ్యాపకత్వమ్ సాధనవన్నిష్ఠాత్య
న్తాభావప్రతియోగిత్వం సాధనావ్యాపకత్వమ్ పర్వ
తో ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యత్ర ఆర్ద్రేన్ధనసంయోగఉ
పాధిః యత్ర ధూమః తత్రార్ద్రేన్ధనసంయోగ ఇతి సా
ధ్యవ్యాపకతా యత్రాగ్నిస్తత్రార్ద్రేన్ధనసంయోగ ఇతి
నాస్తి అయోగోళకే ఆర్ద్రేన్ధనసంయోగాభావాత్॥

౭౨. యస్య సాధ్యాభావః ప్రమాణాన్తరేణ నిశ్చి త
స్స బాధితవిషయః యథా వహ్నిరనుష్ణః ద్రవ్యత్వా జ్జ
లవత్ అత్రానుష్ణత్వం సాధ్యమ్ తదభావ ఉష్ణత్వం
స్పార్శనప్రత్యక్షేణ గృహీతమితి బాధితత్వమ్

౭౩. తదేవం వ్యాఖ్యాతమనుమానమ్

౭౪. ఉపమితికరణముపమానమ్।

యథా సర్వమనిత్యం ప్రమేయత్వాదితి। అత్ర సర్వస్యాపి పక్షత్వాద్దృష్టాంతో నాస్తి॥

౮౫. సాధ్యాభావవ్యాప్తో హేతుర్విరుద్ధః యథా శబ్దో నిత్యః కార్యత్వాత్ అత్ర సాధ్యాభావేన అనిత్యత్వేన వ్యాప్తం కార్యత్వమ్

౮౬. యస్య సాధ్యాభావసాధకం హేత్వంతరం విద్యతే స సత్ప్రతిపక్షః॥ యథా శబ్దో నిత్యః శ్రావణత్వాత్ శబ్దత్వవత్ శబ్దోऽనిత్యః కార్యత్వాద్ఘటవత్॥

౮౭. అసిద్ధస్త్రివిధః। ఆశ్రయాసిద్ధః స్వరూపాసిద్ధో వ్యాప్యత్వాసిద్ధశ్చేతి॥

౮౮. ఆశ్రయాసిద్ధో యథా గగనారవిందం సురభి అరవిందత్వాత్ సరోజారవిందవత్ అత్ర గగనారవిందమాశ్రయః స చ నాస్త్యేవ

౮౯. స్వరూపాసిద్ధో యథా శబ్దో గుణశ్చాక్షుషత్వాద్రూపవత్ అత్ర చాక్షుషత్వం శబ్దే నాస్తి శబ్దస్య శ్రావణత్వాత్॥

౭౮. నిశ్చితసాధ్యవాన్సపక్షః యథా తత్రైవ మహా
నసః।

౭౯. నిశ్చితసాధ్యాభావవాన్విపక్షః యథా త
త్రైవ మహాహ్రదః

౮౦. అథ హేత్వాభాసాః। సవ్యభిచారవిరుద్ధ సత్ప్ర
తిపక్షాసిద్ధబాధితాః పంచ హేత్వాభాసాః।

౮౧. సవ్యభిచారోఽనైకాన్తికః। స త్రివిధః। సాధా
రణాసాధారణానుపసంహారిభేదాత్।

౮౨. తత్ర సాధ్యాభావవద్వృత్తిస్సాధారణః
యథా పర్వతో వహ్నిమాన్ప్రమేయత్వాదితి ప్ర
మేయత్వస్య వహ్న్యభావవతి హ్రదే విద్యమానత్వాత్

౮౩. సర్వసపక్షవిపక్షవ్యావృత్తో హేతురసాధార
ణః। శబ్దో నిత్యః శబ్దత్వాత్। శబ్దత్వం హి సర్వేభ్యో నిత్యే
భ్యోఽనిత్యేభ్యశ్చ వ్యావృత్తం శబ్దమాత్రవృత్తి।

౮౪. అన్వయవ్యతిరేకదృష్టాన్తరహితోఽనుపసంహారీ

తిరేకీ యథా వహ్నౌ సాధ్యే ధూమవత్త్వం। యత్ర ధూమస్త
త్రాగ్నిర్యథా మహానస ఇత్యన్వయవ్యాప్తిః। యత్రాగ్ని
ర్నాస్తి తత్ర ధూమోనాస్తి యథా మహాహ్రద ఇతి వ్యతి
రేకవ్యాప్తిః॥

౩౫. అన్వయమాత్రవ్యాప్తికం కేవలాన్వయి।
యథా ఘటోభిధేయః ప్రమేయత్వాత్ పటవదిత్యత్ర
ప్రమేయత్వాభిధేయత్వయోర్వ్యతిరేకవ్యాప్తిర్నా
స్తి।సర్వస్యప్రమేయత్వాదభిధేయత్వాచ్చ।

౩౬. వ్యతిరేకమాత్రవ్యాప్తికం కేవలవ్యతిరేకి య
థా పృథివీతరేభ్యోభిద్యతే గన్ధవత్త్వాత్ యదితరే
భ్యోనభిద్యతే న తద్గన్ధవత్ యథా జలం న చేయన్త
థా తస్మాన్నతథా।అత్ర యద్గన్ధవత్తదితరభిన్నమిత్య
న్వయదృష్టాన్తోనాస్తి పృథివీమాత్రస్య పక్షత్వాత్॥

౩౭. సన్దిగ్ధసాధ్యవాన్పక్షః యథా ధూమవత్త్వే హే
తౌ పర్వతః।

తిపత్త్యర్థం పఞ్చావయవవాక్యం ప్రయుఙ్క్తే తత్పరార్థానుమానమ్। పర్వతో వహ్నిమాన్। ధూమాత్। యో యో ధూమవాన్ స సోఽగ్నిమాన్ యథా మహానసః। తథా చాయమ్। తస్మాత్తథేతి। అనేన హి వాక్యేన ప్రతిపాదితాల్లిఙ్గాత్ పరోఽప్యగ్నిం ప్రతిపద్యతే॥

౭౧. ప్రతిజ్ఞాహేతూదాహరణోపనయనిగమనాని పఞ్చావయవాః పర్వతో వహ్నిమానితి ప్రతిజ్ఞా ధూమవత్త్వాదితి హేతుః యో యో ధూమవాన్ స సోఽగ్నిమాన్ యథా మహానస ఇత్యుదాహరణం తథా చాయమిత్యుపనయః తస్మాత్తథేతి నిగమనమ్॥

౭౨. స్వార్థానుమితేః పరార్థానుమితేశ్చ లిఙ్గపరామర్శ ఏవ కరణమ్। తస్మాల్లిఙ్గపరామర్శోఽనుమానమ్।

౭౩. లిఙ్గం త్రివిధమ్ అన్వయవ్యతిరేకి కేవలాన్వయి కేవలవ్యతిరేకి చేతి॥

౭౪. అన్వయేన వ్యతిరేకేణ చ వ్యాప్తిమదన్వయవ్యతి

౬౬. యత్ర ధూమస్తత్రాగ్నిరితి సాహచర్యనియమో వ్యాప్తిః।

౬౭. వ్యాప్యస్య పర్వతాదివృత్తిత్వం పక్షధర్మతా

౬౮. అనుమానం ద్వివిధమ్। స్వార్థం పరార్థం చేతి స్వార్థం స్వానుమితిహేతుః। పరార్థం పరప్రతిపత్తిహేతుః।

౬౯. తథా హి స్వయమేవ మహానసాదౌ భూయోదర్శనేన యత్ర ధూమస్తత్రాగ్నిరితి వ్యాప్తిం గృహీత్వా పర్వతసమీపం గతస్తద్గతే చాగ్నౌ సన్దిహానః పర్వతే ధూమం పశ్యన్ వ్యాప్తిం స్మరతి యత్ర ధూమస్తత్రాగ్నిరితి. తతో వహ్నివ్యాప్యధూమవానయం పర్వత ఇతి జ్ఞానముత్పద్యతే అయమేవ లిఙ్గపరామర్శ ఇత్యుచ్యతే తస్మాత్పర్వతో వహ్నిమానితి జ్ఞానముత్పద్యతే తదేతత్స్వార్థానుమానమ్।

౭౦. యత్తు స్వయం ధూమాదగ్నిమనుమాయ పరం ప్ర

౫౯. శబ్దత్వసాక్షాత్కారే సమవేతసమవాయస్సన్నికర్షః శ్రోత్రసమవేతే శబ్దే శబ్దత్వస్య సమవాయాత్।

౬౦. అభావప్రత్యక్షే విశేషణవిశేష్యభావస్సన్నికర్షః। యథా ఘటాభావవద్భూతలమిత్యత్ర చక్షుస్సంయుక్తే భూతలే ఘటాభావస్య విశేషణత్వాత్ ॥

౬౧. భూతలే ఘటో నాస్తీత్యత్ర భూతలస్య ఘటాభావో విశేష్యమ్।

౬౨. ఏవం సన్నికర్షజన్యం జ్ఞానం ప్రత్యక్షమ్॥ తత్కరణమిన్ద్రియమ్॥ తస్మాదిన్ద్రియం ప్రత్యక్షప్రమాణమితి సిద్ధమ్॥

౬౩. అనుమితికరణమనుమానమ్।

కా ౪. పరామర్శజన్యం జ్ఞానమనుమితిః

౬౪. వ్యాప్తివిశిష్టపక్షధర్మతాజ్ఞానం పరామర్శః। యథా వహ్నివ్యాప్యధూమవానయం పర్వత ఇతి జ్ఞానం పరామర్శః। తజ్జన్యం పర్వతో వహ్నిమానితి జ్ఞానమనుమితిః।

౫౪. ప్రత్యక్షజ్ఞానహేతురింద్రియార్థసన్నికర్షష్షడ్విధః
సంయోగః సంయుక్తసమవాయః సంయుక్తసమవేత
సమవాయః సమవాయః సమవేతసమవాయః వి
శేషణవిశేష్యభావశ్చేతి॥

౫౫. చక్షుషాఘటప్రత్యక్షజననే సంయోగస్సన్నిక
ర్షః॥

౫౬. ఘటరూపప్రత్యక్షజననే సంయుక్తసమవాయ
స్సన్నికర్షః॥ చక్షుస్సంయుక్తేఘటేరూపస్యసమవా
యాత్

౫౭. రూపత్వప్రత్యక్షే సంయుక్తసమవేతసమవాయ
స్సన్నికర్షః॥ చక్షుస్సంయుక్తేఘటేరూపంసమవేతంత
త్రరూపత్వస్యసమవాయాత్॥

౫౮. శ్రోత్రేణశబ్దసాక్షాత్కారే సమవాయ
స్సన్నికర్షః। కర్ణవివరవర్త్యాకాశస్యశ్రోత్రత్వాత్
శబ్దస్యాకాశగుణత్వాత్॥

వత్కారణమసమవాయికారణమ్॥ యథా తంతుసంయో
గః పటస్య॥ తంతురూపం పటరూపస్య॥

౪౮. తదుభయభిన్నం కారణం నిమిత్తకారణమ్
యథా తురీవేమాదికం పటస్య

౪౯. తదేతస్య కారణస్య మధ్యే యదసాధారణ కా
రణం తదేవ కరణమ్॥

౫౦. తత్ర ప్రత్యక్షజ్ఞానకరణం ప్రత్యక్షమ్।

౫౧. ఇంద్రియార్థసన్నికర్షజన్యం జ్ఞానం ప్రత్యక్షమ్
తద్ద్వివిధమ్ నిర్వికల్పకం సవికల్పకం చేతి

౫౨. నిష్ప్రకారకం జ్ఞానం నిర్వికల్పకం॥ యథా ఇ
న్ద్రియార్థసంనికర్షానన్తరం నామజాత్యాదియోజనాహీ
నం కించిదిదమితి వస్తుమాత్రావగాహిజ్ఞానముత్పద్య
తే॥

౫౩. సప్రకారకంజ్ఞానంసవికల్పకమ్। యథా డిత్థో
యం బ్రాహ్మణోయం శ్యామోయం పాచకోయమితి॥

ప్రమేత్యుచ్యతే

౩౮. తదభావవతి తత్ప్రకారకానుభవోఽయథార్థః

౩౯. యథార్థానుభవశ్చతుర్విధః॥ ప్రత్యక్షానుమి
త్యుపమితిశాబ్దభేదాత్॥

౪౦. తత్కరణమపి చతుర్విధమ్॥ ప్రత్యక్షానుమానోప
మానశబ్దభేదాత్

౪౧. ప్రమాకరణం ప్రమాణమ్।

౪౨. అసాధారణకారణం కరణమ్।

౪౩. కార్యనియతపూర్వవృత్తి కారణమ్॥

౪౪. కార్యం ప్రాగభావప్రతియోగి।

౪౫. కారణం త్రివిధం సమవాయ్యసమవాయిని
మిత్తభేదాత్॥

౪౬. యత్సమవేతం కార్యముత్పద్యతే తత్సమవా
యికారణమ్। యథా తన్తవః పటస్య। పటశ్చ స్వగతరూ
పాదేః।

౪౭. కార్యేణ కారణేనవా సహైకస్మిన్నర్థే సమవేతం

పృథివ్యప్తేజోవృత్తి తద్ద్వివిధమ్ సాంసిద్ధికం నైమిత్తికఞ్చేతి। సాంసిద్ధికం జలే నైమిత్తికం పృథివీతేజసోః। పృథివ్యాం ఘృతాదావగ్నిసంయోగజం ద్రవత్వం తేజసి సువర్ణాదౌ

౩౨. చూర్ణాదిపిణ్డీభావహేతుర్గుణః స్నేహః॥ జలమాత్రవృత్తిః॥

౩౩. శ్రోత్రగ్రాహ్యోగుణశ్శబ్దః। ఆకాశమాత్రవృత్తిః। సద్వివిధః। ధ్వన్యాత్మకో వర్ణాత్మకశ్చేతి। ధ్వన్యాత్మకో భేర్యాదౌ। వర్ణాత్మకః సంస్కృతభాషాదిరూపః।

౩౪. సర్వవ్యవహారహేతుర్గుణో బుద్ధిః సా ద్వివిధా స్మృతిరనుభవశ్చేతి

౩౫. సంస్కారజన్యం జ్ఞానం స్మృతిః

౩౬. తద్భిన్నం జ్ఞానమనుభవః సద్వివిధః యథార్థోऽయథార్థశ్చేతి

౩౭. తద్వతి తత్ప్రకారకానుభవో యథార్థః సైవ

ణమ్। నవద్రవ్యవృత్తి తచ్చతుర్విధం అణుమహద్దీర్ఘ హ్రస్వం చేతి

౨౮. పృథగ్వ్యవహారాసాధారణం కారణం పృథక్త్వం। నవద్రవ్యవృత్తి

౨౯. సంయుక్తవ్యవహారహేతుస్సంయోగః॥ నవద్రవ్యవృత్తిః

౩౦. సంయోగనాశకో గుణో విభాగః॥ నవద్రవ్యవృత్తిః।

౩౧. పరాపరవ్యవహారాసాధారణకారణే పరత్వాపరత్వే॥ తే ద్వివిధే దిక్కృతే కాలకృతే చేతి॥ దూరస్థే దిక్కృతం పరత్వం॥ సమీపస్థే దిక్కృతమపరత్వం॥ జ్యేష్ఠే కాలకృతం పరత్వం। కనిష్ఠే కాలకృతమపరత్వం।

౩౨. ఆద్యపతనాసమవాయికారణం గురుత్వం। పృథివీజలవృత్తి

౩౩. ఆద్యస్యన్దనాసమవాయికారణం ద్రవత్వం

త్తిః తత్ర పృథివ్యాం షడ్విధః॥ జలే మధుర ఏవ॥

౧౧ ఘ్రాణగ్రాహ్యో గుణో గన్ధః॥ స ద్వివిధః. సురభి రసురభిశ్చ॥ పృథివీమాత్రవృత్తిః॥

౧౨. త్వగిన్ద్రియమాత్రగ్రాహ్యో గుణః స్పర్శః। పృథివ్యాదిచతుష్టయవృత్తిః స త్రివిధః శీతోష్ణానుష్ణాశీతభేదాత్ తత్ర శీతో జలే ఉష్ణస్తేజసి అనుష్ణాశీతః పృథివీవాయ్వోః

౧౩. రూపాదిచతుష్టయం పృథివ్యాం పాకజమనిత్యఞ్చ అన్యత్రాపాకజం నిత్యమనిత్యం చ నిత్యగతం నిత్యమనిత్యగతమనిత్యమ్

౧౪. ఏకత్వాదివ్యవహారహేతుస్సఙ్ఖ్యా। నవద్రవ్యవృత్తిః॥ ఏకత్వాదిపరార్ధపర్యన్తా॥ ఏకత్వం నిత్యగతం నిత్యమనిత్యగతమనిత్యమ్॥ ద్విత్వాదికం తు సర్వత్రానిత్యమేవ॥

౧౫. మానవ్యవహారాసాధారణకారణం పరిమా

భుర్నిత్యశ్చ

౧౧. ప్రాచ్యాదివ్యవహారహేతుర్దిక్ సా చైకా నిత్యా విభ్వీ చ॥

౧౨. జ్ఞానాధికరణమాత్మా। స ద్వివిధః॥ జీవాత్మా పరమాత్మా చేతి॥ తత్రేశ్వరః సర్వజ్ఞః పరమాత్మైక ఏవ॥ జీవస్తు ప్రతి శరీరం భిన్నో విభుర్నిత్యశ్చ॥

౧౩. సుఖాద్యుపలబ్ధిసాధనమిన్ద్రియం మనః॥ తచ్చ ప్రత్యాత్మనియతత్వాదనన్తం పరమాణురూపం నిత్యం చ।

౧౪. చక్షుర్మాత్రగ్రాహ్యో గుణో రూపం తచ్చ శుక్లపీతనీలరక్తహరితకపిశచిత్రభేదాత్సప్తవిధం పృథివీజలతేజోవృత్తి తత్ర పృథివ్యాం సప్తవిధమభాస్వరశుక్లం జలే భాస్వరశుక్లం తేజసి

౧౫. రసనగ్రాహ్యో గుణో రసః॥ స చ మధురామ్లలవణకటుకషాయతిక్తభేదాత్షడ్విధః పృథివీజలవృ

శ్చ నిత్యం పరమాణురూపమ్ అనిత్యం కార్యరూపమ్
పునస్త్రివిధమ్। శరీరేన్ద్రియవిషయభేదాత్। శరీరమాది
త్యలోకే। ఇన్ద్రియం రూపగ్రాహకం చక్షుః కృష్ణతారా
గ్రవర్తి॥ విషయశ్చతుర్విధః॥ భౌమదివ్యౌదర్యాకరజభే
దాత్ భౌమం వహ్న్యాది దివ్యమబిన్ధనం విద్యుదా
దిభుక్తస్య పరిణామహేతురౌదర్యమ్ ఆకరజం సువర్ణాది

౧౩. రూపరహితస్పర్శవాన్ వాయుః। స ద్వివిధః। ని
త్యోऽనిత్యశ్చ। నిత్యః పరమాణురూపః। అనిత్యః కార్య
రూపః॥ పునస్త్రివిధః॥ శరీరేన్ద్రియవిషయభేదాత్॥ శరీరం
వాయులోకే॥ ఇన్ద్రియం స్పర్శగ్రాహకం త్వక్ సర్వశ
రీరవర్తి॥ విషయో వృక్షాదికమ్పనహేతుర్వాయుః॥ శరీ
రాన్తస్సంచారీ వాయుః ప్రాణః స చైకోऽప్యుపాధిభే
దాత్ ప్రాణాపానాదిసంజ్ఞాం లభతే॥

౧౪. శబ్దగుణకమాకాశమ్। తచ్చైకం విభు నిత్యం చ

౧౫. అతీతాదివ్యవహారహేతుః కాలః స చైకో

౭ నిత్యద్రవ్యవృత్తయో విశేషాస్త్వనన్తా ఏవ

౮. సమవాయస్త్వేక ఏవ

౯. అభావశ్చతుర్విధః। ప్రాగభావః ప్రధ్వంసాభా
వోऽత్యన్తాభావోऽన్యోన్యాభావశ్చేతి॥

౧౦. తత్ర గన్ధవతీ పృథివీ। సా ద్వివిధా। నిత్యానిత్యా
చేతి। నిత్యా పరమాణురూపా। అనిత్యా కార్యరూపా
పునస్త్రివిధా శరీరేన్ద్రియవిషయభేదాత్। శరీరమ
స్మదాదీనామ్॥ ఇన్ద్రియం గన్ధగ్రాహకం ఘ్రాణం నా
సాగ్రవర్తి విషయో మృత్పాషాణాదిః॥

౧౧. శీతస్పర్శవత్య ఆపః। తా ద్వివిధాః। నిత్యా అ
నిత్యాశ్చ। నిత్యాః పరమాణురూపాః। అనిత్యాః కార్య
రూపాః। పునస్త్రివిధాః శరీరేన్ద్రియవిషయభేదాత్। శ
రీరం వరుణలోకే॥ ఇన్ద్రియం రసగ్రాహకం రసనం జిహ్వా
గ్రవర్తి॥ విషయస్సరిత్సముద్రాదిః॥

౧౨. ఉష్ణస్పర్శవత్తేజః॥ తద్ద్వివిధమ్। నిత్యమనిత్యఞ్చ

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

తర్కసంగ్రహః

౧. నిధాయహృది విశ్వేశంవిధాయ గురువన్దనమ్।
బాలానాం సుఖబోధాయ క్రియతే తర్కసంగ్రహః॥

౨. ద్రవ్యగుణకర్మసామాన్యవిశేషసమవాయాభావాః
సప్తపదార్థాః

౩. తత్రద్రవ్యాణి। పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశ
కాలదిగాత్మమనాంసినవైవ

౪. రూపరసగన్ధస్పర్శసంఖ్యాపరిమాణపృథక్త్వసం
యోగవిభాగపరత్వాపరత్వగురుత్వద్రవత్వస్నేహశ
బ్దబుద్ధిసుఖదుఃఖేచ్ఛాద్వేషప్రయత్నధర్మాధర్మసంస్కా
రాశ్చతుర్వింశతిర్గుణాః॥

౫. ఉత్క్షేపణాపక్షేపణాకుఞ్చనప్రసారణగమనానిప
ఞ్చకర్మాణి॥

౬. పరమపరఞ్చేతి ద్వివిధం సామాన్యమ్। పరంసత్తా। అ
పరంద్రవ్యత్వాదిః॥

౧౩౮. త్రైకాలికసంసర్గావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
కోత్యన్తాభావః।యథా భూతలే ఘటో నాస్తీతి॥

౧౩౯. తాదాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
కోన్యోన్యాభావః।ఘటః పటో న భవతీతి।

౧౪౧. సర్వేషాంపదార్థానాం యథాయథముక్తే
ష్వన్తర్భావాత్సప్తైవేతి సిద్ధమ్

౧౪౨. కాణాదన్యాయమతయోర్బాలవ్యుత్పత్తిసి
ద్ధయే।అన్నంభట్టేన విదుషా రచితస్తర్కసఙ్గ్రహః॥

——*‡*‡*§‡§*§§*§‡§*‡*‡*——

విశాఖపట్టణమునందలి యీగ్గముద్రాక్షశాలయంద
చ్చువేయింపంబడినది
ప్రిన్టర్ అ॥చ॥వరదాచార్యులు

10177